

A TELEKI KÉP REJTÉLYE

Stemlerné, Balog Ilona, a Magyar Nemzeti Múzeum tudományos munkatársa 2009.-ben az Osiris Kiadó gondozásában megjelent Történelem és Fotográfia című könyvében a következőket írja: „A hatvanas évektől a fotográfia egyre újabb területeket hódított meg. Mayer György (1817- ?) elkészítette az első hazai rendőrségi helyszínelő felvételt 1961. május 8.-án gróf Teleki László holttestéről., akiről akkor megállapítást nyert, hogy önkézzével vetett véget életének.”.

El kell mondani, hogy már az első helyszínelő fotó is számtalan kérdést vet fel, sok szempontból talán szerencsésebb lett volna, ha nem készül el, (úgy, mint azóta sok), mivel 150 év múltán is kérdéseket, vitákat gerjeszt szakértőkben, tudósokban egyaránt. Az tény, hogy Mayer György jól ismerte az ellenzéki politikust, 1861.-ben is készített róla képet műteremben is..

*Az albumin
vizitkártyakép
műteremben készült.*

*A gróf
a magyaros
mentéhez nem illő
nadrágot visel,
csizmája mögött a
testtámasz talpát
retusált drapéria
takarja
(Balog Ilona)*

Teleki László 1811-ben Pesten született, jogi tanulmányokat folytatott. 1831-ben a központi magyar kormányhatóság, a helytartótanács gyakornokaként alkalmazta. Budáról Bécsbe követte féltestvérét, az udvari kancellária tanácsosát, Teleki József grófot. Jó volt a kapcsolata a nagyhatalmú Metternich családdal, így az ő támogatásukkal útlevéllal, pénzzel és kísérellel ellátva több, mint két esztendő telt el Franciaországban, Angliában és német földön. A tapasztalatok tették, hogy hazatérkezvén Magyarországra a gyökeres változásokat, reformokat szükségességének meggyőződéses híve legyen.

A politikai csatározások során az ellenzék vezéralakja lett, olyan nyira, hogy az engedményekért a Batthyány és Kossuth által vezetett kormányt is bírálta.

Kossuth a fegyveres harcok megindulásakor a Nyugat-Európában működő magyar diplomácia egészének irányításával bízta meg. 1849 után Telekinek nagy szerepe volt a Törökországba internált magyar száműzöttek szabadságának biztosításában, a magyarországi rémuralom leleplezésében. A szabadságküzdelem más vezetőivel együtt őt is halálra ítélték, sőt - nevét bitófára szögezve - jelképesen ki is végezték. Mikor a még akkor független Szászország fővárosába utazott titkos találkozóra Orczyna, - a politikai helyzet éleződésének következtében -, a drezdai rendőrség 1860 december 16-án letartóztatta, majd öt nappal később a szász kormány kiszolgáltatta Ausztriának. A Kossuth, az azonnal mozgósított nyugati közvélemény nyomására, diplomáciai lépésekre került sor érdekében. Ferenc József Szilveszter napján maga elé állította a foglyot, s meglepetésre közölte vele, hogy szabadon bocsátja. Természetesen feltételeket is szabott, megtiltotta neki a birodalom területének elhagyását, „ellenséges” külföldi kapcsolatainak felszámolására, és mindennemű politikai tevékenységtől való tartózkodásra szólította fel. Teleki ígéretet tett a szabott feltételek betartására, így azonnal szabadon engedték.

Természetesen a császárnak tett fogadalmát hamarosan megszegte. Jósikának Gyömrőből kelteztetett levelében megírta már január

28.-án tisztázandóan az újságokban írtak valóság tartalmának cáfolataként, hogy a császári audiencián sem elveit meg nem tagadta, sem hűségfogadalmat nem tett.

Tudott tény, hogy a magyar országgyűlés 1849 óta nem létezett, nem ülésezett, de 12 év szünet után először 1861 március 8.-án reggel a Nemzeti Múzeum dísztermében gyülekeztek a képviselők, hogy meghallgassák az eltérő pártállású szónokoknak a referátumát. Elsőnek a két pártvezért, Deák Ferencet és Teleki Lászlót hallgatták volna meg.

E kis történelmi kitérő után nézzük a fotókat. Balog Ilona muzeológus szíves segítségével megadatok, hogy Magyarország egyik legjobb fegyverszakértőjével, ifjabb Hegyi Istvánnal egy különleges sztereó képnéző segítségével szemléltethetjük meg a kétszer két 8,5 x 15,3 centiméteres albumin sztereó-képet, amely mindkettőnkre nagy hatással volt. A képek kifogástalan minősége szinte beállított bennünket is a szobába, mindent térben látva az addig nem tiszta részletek is „megelevenedtek”, Mint azóta megtudtam ez a technika ma sem idegen a bűnügyi fotózásban (sajnos nem nálunk, de egyes országok kriminalisztikai intézeteiben igen. Természetesen csak azokban az esetekben használják, ahol ez indokolt.)

Bizonyára hazánkban sem kerülne sokba ennek a technikának az alkalmazása, ha nem ütköznénk áttörhetetlen falakba, a döntéshozók hozzáértők lennének....

Tehát a gróf „öngyíkosságának” időpontja önmagában is több kérdést vet fel.

Nem életszerű, hogy valaki egy ilyen fontos beszéd elmondása előtt meghátráljon. És ami a fényképekből következtethető: tegye mindezt olyan testhelyzetben, amely másnak szinte elképzelhetetlen.

No, de menjünk sorjában.

Hogyan került Mayer György udvari fényképész a helyszínre?

Az előzmények:

1861 május 8.-án reggel 07:30-kor lihegő küldönc rontott be Pest város (szinte napokkal korábban kinevezett) főkapitánya, Thaisz Elek szobájába. Levelet hozott Teleki Gyula gróftól, aki arról értesítette a főkapitányt, hogy nagybátyját, gróf Teleki Lászlót reggel lőtt sebbel holtan találták hálószobájában. (írja Hatos Géza a Historia 1881/ 1 számában)

A főkapitánynak nyilván első alkalommal kellett ilyen horderejű dologban döntenie, ezért idegesen intézkedett. A helyszín közel volt, így pár perc múlva már ott is termett Thanhoffer Károly városi tisztii főügyészével és Flór Ferenc városi főorvossal együtt. Mire a közelben fekvő Szervita téri Teleki házhoz értek, intézkedett, hogy hívják a helyszínre még Kovács Sebestyén Endre doktort, aki Deák Ferencnek volt a nagytekintélyű háziórvosa, valamint Kirner József híres pesti puskaművest is. (írja Hatos Géza, a Historia 1881/ 1 számában)

Arra még csak utalás sincs a korabeli leírásokban, hogy miért jutott eszébe neki, vagy másnak Mayer György fényképész odarendelése, de tény, hogy ez volt az első alkalom, amikor fényképész is jelen volt egy bűnügyi helyszínen. Feltételezhető, hogy ezzel magát akarta bebiztosítani, ha később valami kétség merül majd fel, akkor bizonyítékként szolgálhatnak a fényképek (Jellemző, hogy a főkapitány három sorozatot rendelt a fényképésztől, melyeket gondosan azonnal elzárt szekrényében)

Mayer György két gépállásból készített egy-egy pár sztereo fényképet

A helyszín, és ezen belül a holttest leírása

a jegyzőkönyv szerint:

„Az elhunytnak bundája, atillája, és egyéb ruhája a karosszéken, illetve ruhafogason vala. A grófnak a jobb keze mutató- és hü-

*Teleki László haláláról készült két sztereo kép.
(1861. május 8-án délelőtt készítette
Mayer György, udvari fényképész)
(Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtár)*

velykujjai a jobb csípő felett, a nadrágszűj alá van dugva, a többi ujjak egyenesen kinyújtva, a bal kéz ujjai kevésbé hajlottak, kivéven a mutatóujját, mely egyenes irányban volt, ezen kéz a bal mellnek szíve táján nyugodott, amely tájon az ingen keresztül a mellüregbe ható, körülbelül 3 vonásnyi átmérőjű kerekded alakú nyílás szemlélhető: az ing ezen seb körül sűrűn volt aludt vérrrel beszennyezve a testhez tapasztva...”

Mi történt közben a képviselőházban?

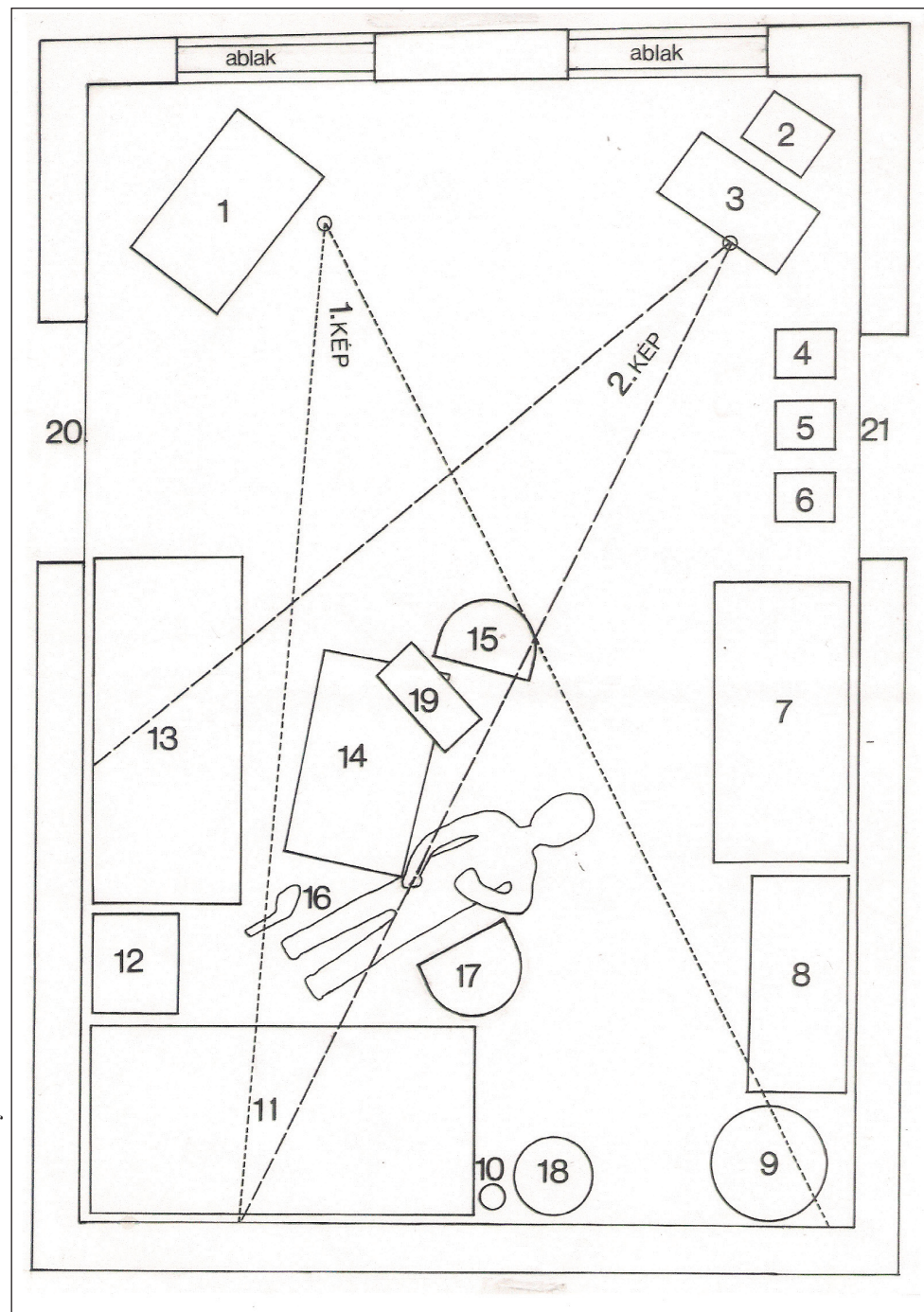
A zsúfolásig megtelt teremben nyolc óra után pár perccel a képviselőház elnöke, Ghytzy Kálmán megindulástól remegő hangon azt közölte, hogy az éjszaka folyamán „Teleki László gróf meghalózott” A hirtelen döbbsent csendet a karzaton helyet foglaló Orczy Istvánné bárónő sikoltása törte meg, aki azonnal eszméletét veszette és összeesett. (Szabad György)

Természetesen a 12 év óta először összeült országgyűlést azonnal elnapolták, akik tehették elindultak a Szervita téren lévő Teleki palotához

Nem volt véletlen ez a meglepődöttség. Az elhunyt különben is tekintélyes ember volt, az első napon pedig mindenki várta az Országgyűlésben felszólalását.

Közben a Teleki palotában végezvén a helyszín rögzítésével, Thaisz főkapitány azonnal elrendelte a halott boncolását is, melyet Flór Ferenc városi főorvos vezetésével el is kezdtek a palota egy másik szobájában. Az erről szóló jelentést Dr. Katona Géza nyugalmazott rendőr dandártábornoktól kaptam meg, aki szintén foglalkozott a Telekiek halálaival, és dokumentumokat gyűjtött a Budapest Főváros Levéltárában.

*Helyszínrajz
Teleki gróf
hálószobájáról,
benne a sztereó gép
két felállítási helye,
és látószögének
meghatározása*

"Pest város főkapitánysága f.é.május 8-án kelt hivatalos felszólítása folytán Teleky László gr. 51 éves, Nógrád megye, sziráki születésű, reformált vallású, nőtlen, országgyűlési követnek hullája /ki mai napon reggel 7 óra tájban hálószobájában a padolaton vérben fekve és a golyó által mellbe löve találtatott/ délután 5 órakor törvényes tanu és igen számos, többnyire szakavatott vendég jelenlétében boncolás alá vétetvén, követtettek és észleltetek.

A. /Külvizsgálat. 1. A mellkas baloldalának alsó felén az ing egy tenyérnyi terjedelmű szaggatott szélekkel ellátott részt mutat, ezen rés szélei vérrel beszenyenezvék a helyel-hellyel a kilátszó bőrre tapadtak; a mondott szaggatott részek pörkszagúak és barnás-szürkék; az ing alatt rejlő flanelféle éji alsó ing az említett ingnek részéhez hasonlót mutat, mely mindamellett csak három hüvelyk hosszú és másfél hüvelyk széles, ezen rés csülökképzű és közepén ki- és befelé egy-egy haránt repedésbe megy át, egyébként ezen nyílás szélei szintén véresek és megpörköltnek látszanak. 2. A nadrág a bal lágyéktájon több cseresznyenagyságu elszáradt vérpecsétet mutat; a nadrágszíj becsatolva, alsó három gombjai nyitvák. 3. A szaruhártya átlátszó; a szivárványhártya barna; a száj kissé tátva, az állkapocs meredt. 4. A nyakvastag, a mellkas kitűnően domboru, de oldalvást kissé meglapult. 5. Az ötödik és hatodik borda közt baloldalt egy tallér terjedelmű mahagoni-piros színű, pergament összeállású folt, melynek közepén egy ötvonal-átmérőjű nem szabatosan kerekded nyílás mutatkozik, melynek szélei gyengéden befelé irányozvák s melynek fenekét csekély nyomásra kibuggyanó alvadék-cafatokkal vegyült vér képezi. 6. Az altest kissé puffadt, az alsó végtagok meredtek; mindkét könyök és mutatóujjat; a bal tenyér gyöngéden vérrel beszenyenezve. 7. A háton elterjedt halvány violaszínű foltok,

melyek bevizsgálatva, véraláfutást nem mutatnak. 8. A testen különben semmi egyéb sértée, ellenszegülés, vagy erőszaknak nyomai nincsenek.

B. Belvizsgálat.

Orvosi ítélet. Az agykéregben talált és fenn körülményesebben leirt összenövések, vastagodások, szivósság, fehérded szinezet, Pachioni-féle szemcsésedések, továbbá az agynak hátlapján mutatkozó egész köles nagyságu számosabb vérpontok, végre az agynak oldalgyomraiban talált három nehezék tiszta savó és a gyomorbélnak erősebb belövése után, minden kétségen túl bátran következtetett folytonos vértódulásokra, de ezenkívül a szívnél fölemlített függőért tágulat és érdeség, nemkülönb a gyomorcsuknak szükülete miatt nemcsak emésztés közbeni fájdalmakra, de szenvedélyes izgatottságra is kitűnőleg hajlandó Teleky László gróf egy, a mellüregbe ható golyólövésnek lett az áldozata, mely a külvizsgálat 1. sz. alatt följegyzett és a külső sebnyílást környező bőrnek és ingnek pontos leírása szerint közvetlenül a sebzés pontjára alkalmazott löfegyver által okoztatott, anélkül, hogy a testnek egyéb részein valami sértésnek, erőszaknak, vagy ellenszegülésnek nyomára lehetett volna akadni.

... mely végzeteljes golyó kivételén utolsó nyughelyéről tökéletesen megfelel az elhunyt lábánál fekvő pisztoly nyílásának, de egyszeremind nagyságára és súlyára, mind pedig külső alakjára nézve is tökéletesen hasonlított azon példányokhoz, mellyek a szerencsétlen grófnak szobájában levő fegyvertokban találtak; szintén a most érintett tokban találtatott fojtás, vagy bélének nevezett vászondarabokhoz hasonlított az is, mely a szivburokban összegyűlt vér-alvadékban fedezett fel.

Pesten, 1861. május 9-én.

Flór Ferenc s.k. vár. főorvos.

Felkérésre Hegyi István a BSZKI igazságügyi fegyverszakértője a sztereo képek tanulmányozása után a következőket állapította meg:

Hegyi István
igazságügyi fegyverszakértő
2310 Szigetszentmiklós Jókai utca 17/2.
Tel.: 06 30 961-4459, 06 (1) 477-2177
e-mail: hepisti@gmail.com

FEGYVERSAKÉRTŐI ÉSZREVÉTELEK

Teleki László megöngyilkolásával kapcsolatban

- a holttest leírása alapján a fegyvert bal kézzel süthette el, mivel a jobb kéz mutató és hüvelyk ujjja a jobb csípő felett a nadrágszíj alá voltak dugva (milyen kezű volt az elhalt?),
- a löcsatorna irány nem tipikus önkezűsége utal (hegyes szögben felülről lefelé és kissé balról jobbra haladt a löcsatorna),
- az önkezűség ellen szól az, hogy a kérdéses löcsatornát létrehozó lövésnél a ilyen hosszúságú (kb. 50 cm) pisztoly tartása nem életszerű,
- amennyiben önkezű volt a lövés ebben az esetben nem kellett a kézfejet behajlítani, mert meg lehet fogni a pisztolyt úgy is, hogy a hüvelyk ujjal sütöm el,
- a pisztoly csőtorkolata közvetlenül az ingnél, testnél volt, mivel a lyuk széleinél az alsó és felső ing rongyolódott volt, barnás-szürkés színű elváltozást, füstszagot és pörkölődöttséget írtak le,
- a széken levő fekete színű „anyagmaradvány” nagy valószínűséggel - nem vér, mivel a „mintázata” sarkosan, egyenes vonalakkal határolt és nem összefüggő,
- a helyszín leírása annyira részletesnek tűnik (megtalálták a behorpadást, mely a pisztoly leesésekor keletkezett), hogy nem hagyták volna ki azt, hogy a széken jelentős vérszennyeződés látható.

Budapest, 2009. november 2.

Hegyi István
tanácsos, igazságügyi fegyverszakértő

Megpróbálom összefoglalni a megismert tények alapján saját véleményemet

Sokat tanulmányoztam magam is a fényképeket, s próbáltam összegeyztetni a munkásságom során tapasztaltakkal.

Sok fegyver által elkövetett öngyilkosságot láttam, de aki fegyverrel akar elkövetni „merényletet” önönmaga ellen, az gondolom azért választja ezt a drasztikus eljárást, mert „hamar” akar meghalni. Általában két módszert alkalmaznak, az egyik, amikor halántékához szorítja a fegyvert, s úgy süti el, a másik megoldás, amikor szájába veszi a fegyver csövét és akkor húzza meg a ravaszt. Mindkettő általában gyors halálhoz vezet. Egyes feltevések szerint Teleki László azért nem választotta ezt a megoldást, mert nem akarta szétroncsolni a koponyáját (?)

A bal kézzel mondhatni furcsa testhelyzetben szívét megcélozni nem lehetett könnyű, és a jegyzőkönyv sem tesz említést a szív roncsolódására, ami arra enged engem következtetni, hogy ha eszméletét a lövés okozta trauma miatt el is vesztette, a test még rángatózhatott, míg a halál be nem állt. (ez lehetett 1-2, de akár 5 perc is) Furcsának találom a pisztoly helyzetét (jobb lábfeje mellett hevert), mivel köztudott, hogy az elsütött fegyver pláne, ha nem erősen fogják - , akkor „hátrafelé rúg”.

Ami eddig elkerülte a kutatók figyelmét, de a sztereó nézőben jól kivehető: mindkét zsebe kifordítva lett lefényképezve. Ez két dologra enged következtetni, egy: valaki a lövés leadása után azonnal keresett valamit a zsebekben, kettő: a halottszemlét végzők nézték meg a zsebek tartalmát. Ez feltételezi, hogy a fénykép már nem a feltalálási helyzetet ábrázolja..

Természetesen nem várható el egy udvari fényképésztől, hogy rögtön a kriminalisztikai szabályok betartásával készítsen felvételt, hiszen a párizsi rendőrség híres kriminológusa, Alphonse Bertillonage is csak 1880 körül jelentette meg a „Törvényszéki fotózásról” írt könyvét, amelyben már szabályokat is ismertetett. Többek között: a holttestről mindig a rövidülések ábrázolását mellőzendően 90 fokban felállított kamerával lehet fényképfelvételeket készíteni, mert így az arányok is mutatkoznak

Teleki László halála hosszú ideig, sőt napjainkig izgatja a történészeket. Kétségtelen, ha 1861. május 8.-án elmondja beszédét, valószínűleg az az ország sorsára is kihatással lett volna.

Gyilkosság, vagy öngyilkosság?

Tény, hogy Thaisz Elek főkapitány gyorsan lezárta az ügyet. Azzal együtt, hogy még aznap, május 8.-án letartóztatott egy Thury Mihály nevű állítólagos volt honvédezedest, aki amerikai útlevelel lépte át a magyar határt, és akit a császári rendőrség nem is véletlenül egész idő alatt megfigyelés alatt tartott, Thury Mihályt három hét után a főkapitány szabadlábra helyezte, anélkül, hogy különösebb vizsgálat során tisztázta volna, volt-e valami alapja a vádnak?

Ám éppen az előbb idézett, csak néhány éve előkerült helyszíni szemle és boncolási jegyzőkönyvek alaposabb átnézése, a mai kriminalista szemével mintha legalább is új kételyeket támasztana. Kérdésként merült fel, hogy jobb, vagy balkezes volt-e Teleki László? Írása alapján egyértelműen megállapítható, hogy a pennát jobb kezében fogva vetette papírra gondolatait. Azóta konzultálva írásszakértőkkel megtudtam, hogy az írásból nem lehet határozottan kijelenteni, hogy valaki jobbkezes, vagy bal. A múlt században használatos pennákkal csak jobb kézzel lehetett írni, tehát (és ez még napjainkra is érvényes) a tanítók mindenkit jobb kézzel tanítottak meg írni.

Lassan minden rendelkezésre álló, jelentéktelennek tűnő mozzanatot is kielemeztem, különösen azokat, amelyek szinte megmagyarázhatatlanok, például, hogy miért a feltételezett helyzetben sütötte el pisztolyát a politikus, de be kellett látnom, hogy a végső következtetést felelősséggel nem mondhatom ki. Sajnos ebben az esetben a fénykép nem találtatott bizonyító erejűnek. Rájöttem, itt az okokat nem a látványból kiindulva kell keresni, hanem meg kellene találni a választ a miéltre. Az általánosságban is zaklatottnak mondott Teleki Lászlónak miért kellett meghátrálnia egy, a nemzet sorsát is befolyásoló nap hajnalán? Hol volt aznap este, kivel, miről beszélt, félig megírt beszédét miért hagyta abba? Hogy nem volt tanúja a lövésnek, mennyi idő telt el a halál be-

állta és felfedezése között? A kérdések megválaszolása közelebb vinne a halál beálltának mikéntjéhez, de ezekre a kérdésekre a fényképek elemzése nem elegendő, sőt csak kételyeinket fokozzák. Hiszen a rendelkezésünkre álló sztereoképeket újból végig vizsgáltam, és vizsgálták szakértők is. Ma, amikor a „DNS korszakában” sem képesek elkövetőket elfogni, s, ha el is fognak valakit, még senki nem lehet biztos abban, hogy a jog adta lehetőségeket kihasználva kiderül-e valaha az igazság, akkor feltartom kezem, és csak annyit tudok javasolni:

A fotós tegye a dolgát, fotózzon szakmai tudásának legjobbját nyújtva, mert hiába az igyekezet a valóság maszatolására, a fotók eltitkolásával a tényeket nem lehet meg nem megtörténte tenni. Az elmúlt évszázadban számtalan példa bizonyítja amikor a fotó nemcsak dokumentálta az eseményeket, hanem befolyásolta is az emberiség történelmét.